

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Jeg tillader mig herved for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen og om ophævelse af lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere. (Tjenestemandstreformen og ændring af reglerne om refusion).

Formålet med forslaget er dels at gennemføre de nødvendige lovændringer, der følger af inddragelsen af folkeskolens lærere under den nye tjenestemandsløvslov, dels at søge statens tilskud til lærerlønninger m. m. i folkeskolen nedsat fra 85 pct. til 60 pct. i overensstemmelse med den generelle omlægning af byrdefordelingen mellem staten og kommunerne.

Jeg har samtidig anmodet om, at det forslag til lov om ændring af lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere, der vedrører den nævnte nedsættelse af statstilskuddet, og som er forelagt folketetinget den 14. marts 1969, må blive trukket tilbage, idet nærværende lovforslag træder i stedet herfor.

I overensstemmelse med tjenestemandskommissionens forslag fremsættes der af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen ændringsforslag til det for folketetinget fremsatte forslag til lov om statens tjenestemænd, hvorved lovens område udvides til også at omfatte folkeskolens og folkekirkens tjenestemænd, og som konsekvens heraf foreslås ved nærværende lovforslag lov nr. 156 af 7. juni 1958 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere ophævet. Samtidig foreslås de bestemmelser i loven, der ikke vedrører lærernes ansættelsesvilkår, men som det er nødvendigt fortsat at opretholde som lovbestemmelser, overført til folkeskoleloven. Det drejer sig om bestemmelserne i lovens §§ 44, 46 og 47, stk. 2, der fastsætter fordelingen af udgifterne til lærerlønninger m. m. mellem staten og kommunerne.

Forslaget om nedsættelse af statens tilskud til lærerlønninger m. m. fra 85 pct. til 60 pct., der ligesom de øvrige ændringer af reglerne om statsrefusion skal have virkning fra den 1. april 1970, tilsigter ikke ændringer i reglerne om, hvilke udgifter der er tilskudsberettigede.

I forbindelse med overførelsen af de hidtidige tilskudsbestemmelser i lærerlønningsloven til folkeskoleloven er der endvidere foretaget ændring af bestemmelsernes formulering, således at de svarer til det nye løn-

system, der er foreslået ved forslagene til tjenestemandsløvslov og lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken.

Ligesom for statstjenestemandsområdet har det for folkeskolens vedkommende været nødvendigt at skabe grundlag for en overgangsordning, der sikrer, at hidtil gældende bestemmelser forbliver i kraft, indtil de fornødne nye bestemmelser er fastsat i overensstemmelse med reglerne i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, og der stilles derfor forslag om overgangsregler svarende til de i tjenestemandsløvslovsforslaget foreslåede.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg lovforslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Dagmar Andreasen* til økonomiministeren:

„Kan ministeren oplyse, hvor stor en købekraft der årlig frigøres til forbrug på grund af værdistigningen af den gamle boligmasse?“

Skriftlig begrundelse:

Det ser ud til at være et stadig tilbagevendende problem at holde forbruget i overensstemmelse med det, der er dækning for i produktionen.

Det er derfor af interesse at få belyst, om der ikke netop i kraft af værdistigningen af den gamle boligmasse udgår en købekraftsforøgelse, der ikke modsvares af en produktionsstigning, og som derfor er særlig ødelæggende for vor økonomiske balance.

Tredje næstformand (From): Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Dagmar Andreasen: Værdistigningen på fast ejendom bliver jo registreret ved hver ny vurdering. I perioden 1960-65 steg den nominelle værdi af privat fast ejendom ifølge økonomisk råds publikation med godt

[Dagmar Andreassen.]

45 milliarder kr. eller med godt 9 milliarder kr. om året. Den reelle værdistigning, når man tog inflationen i betragtning, var godt 24 milliarder kr.

Nu er en konstateret værdistigning jo ikke det samme som en frigørelse til forbrug, men før eller senere vil en værdistigning vel blive frigjort til forbrug, og jeg har hørt den teori fremsætte, at det vil den blive senest ved hvert generationsskifte eller groft hvert 25. år. Jeg er meget spændt på, om økonomiministeren kan bekræfte eller afkræfte denne teori, for hvis det er rigtigt, så er det jo ikke så mærkeligt, at det kniber med at holde den økonomiske balance. Så vidt jeg forstår det, vil det nemlig betyde, at stiger ejendomsværdierne med 5 milliarder kr. om året i 25 år i træk, så vil der også frigøres 5 milliarder kr. til forbrug hvert år, uden at det modsvares af en produktionsstigning. Beløbet er jo ikke engang skattepligtigt, så det kommer til at virke med hele sin vægt. Jeg er meget spændt på, hvad økonomiministeren kan oplyse.

Økonomiministeren (Nyboe Andersen):

Det spørgsmål, som fru Dagmar Andreassen har rejst, er faktisk så kompliceret, at det nærmest burde være emne for en doktor-disputats. Det fremgår også af den meget indgående behandling af emnet, som findes i de to redegørelser fra de senere år, som belyser dele af spørgsmålet. Jeg tænker på det økonomiske råds redegørelse „Bidrag til belysning af formueudviklingen i Danmark i de senere år“, som jeg har forstået at fru Dagmar Andreassen henviste til i de mundtlige bemærkninger, og for det andet på betænkningen om inflationens årsager — fra det særlige udvalg, der var nedsat i den anledning.

Det fremgår af disse udredninger, at det for det første er vanskeligt at opgøre selve værdistigningerne og få dem fordelt på de forskellige kategorier af ejendom, herunder specielt den gamle boligmasse, som spørgsmålet særligt går på. Men den endnu større og afgørende vanskelighed er at anslå størrelsen af de beløb, der frigøres til forbrug. Dette beløb må i væsentlig grad være knyttet til de lån, der optages med basis i værdistigningerne, og det kan være meget

svært at vide, hvor store disse lån til syvende og sidst er, og navnlig kan man jo ikke vide, om disse lån anvendes til forbrug, eller de anvendes til erhvervsmæssige formål, herunder investering. Det må gælde, hvad enten man ser tingene på kort sigt eller på længere sigt, også efter et generationsskifte. Selv om en fri adgang til realkredit har sine skyggesider, så må man jo ikke glemme, at den ofte giver ganske gode finansieringsmuligheder for små og mellemstore virksomheder.

I øvrigt vil jeg gerne sige, at det fremhæves i betænkningen om inflationens årsager, at de stigende ejendomspriser ikke så meget må ses som en egentlig årsag til inflationen, men snarere har den betydning, at de virker forstærkende på en igangværende inflatorisk udvikling, og det er vel også blevet bekræftet inden for det sidste år, hvor den stabilitet, vi har haft i økonomien, har bidraget til at dæmpe prisstigningerne på fast ejendom.

Men jeg er da enig med fru Dagmar Andreassen i, at det er et væsentligt spørgsmål; der må være en væsentlig interesse i at dæmpe den risiko, der er for, at ejendomspriserne skal forstærke den mindre efterspørgsel. Derfor var det også, at regeringen i fjor tog skridt til en afkortning af løbetiden for tillægslån, og rationeringen af tillægslån opretholdes. Disse forholdsregler tilsammen bidrager uden tvivl til at stabilisere ejendomspriserne og mindske den kilde til øget efterspørgsel, der kan udgå fra kapitalgevinster.

Dagmar Andreassen: Jeg siger tak for svaret, men det var ikke slet så oplysende, som jeg havde håbet. Nok er det vanskeligt at finde ud af, hvad folk bruger pengene til, men det må vel være helt oplagt, at en væsentlig del vil gå til forbrug. Jeg er godt klar over, at regeringen indførte denne begrænsning af tillægslån, og det synes jeg var en vældig klog foranstaltning, men man hindrer vel stadig væk ikke, at ejere mod pant i huset kan gå hen og optage lån i banken. Det bliver også ret kortfristede lån, men trods alt får man en mulighed for frigørelse.

Mener ministeren ikke, det var klogt, om man undersøgte lidt nærmere, hvad man kan gøre for at begrænse det?

Økonomiministeren (Nyboe Andersen): Jo, der arbejdes jo meget med de spørgsmål i øjeblikket i Nationalbanken og andetsteds. Men for det første kan man jo ikke gå dertil, at enhver mulighed for at klare en situation med nedsat forbrug ved at belåne en fast ejendom skal udelukkes. Der kan være legitime eksempler på noget sådant. For det andet vil jeg gerne sige, at jeg tror, den størrelsesorden, der overhovedet kan blive tale om, er en del mindre, end man efter de enorme milliardbeløb for værdistigninger skulle tro. Den årlige forbrugsstigning, der skyldes noget sådant, vil efter mit bedste skøn snarere skulle måles i promiller end i procenter af nationalindkomsten.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Niels Ravn* til ministeren for offentlige arbejder:

„Vil ministeren drage omsorg for, at DSBs ledelse snarest træffer beslutning om, hvorvidt der nogen sinde skal anlægges en jernbane fra Snoghøj til Taulov på de for omkring 40 år siden udlagte arealer, så de uafklarede planer ikke fortsat skal hindre en hensigtsmæssig byudvikling?“

Niels Ravn: Oprindelsen til mit spørgsmål fortæller sig et stykke tilbage i historien. Det var vistnok i tyverne, man udlagde arealer dels til den nye bane fra Fredericia til Snoghøj i forbindelse med bygningen af Lille-Bæltbroen, dels til en forbindelsesbane fra Snoghøj til Taulov, idet man da havde en idé om, at det kunne være hensigtsmæssigt at kunne føre en del af den østfra kommende trafik direkte syd- og vestpå uden om Fredericia Station. Denne plan er aldrig blevet realiseret.

I de første årtier var det ikke til nogen gene i området, idet den planlagte bane da løb gennem rene landbrugsområder. Imidlertid har udviklingen nu medført, at den i hvert fald for Erritsø kommunes vedkommende passerer i hovedsagen igennem inderzonearealer. Derved er den blevet til stor gene for udviklingen dels i forbindelse med planlagt byggeri, hvad jeg selv ved lejlighed har været impliceret i, dels ved projekteringen af vejanlæg i området og endelig og ikke mindst derved, at jeg er bekendt med,

at grundejere i området ved den 13. almindelige vurdering fik opvurderet deres arealer til 5 kr. pr. kvadratmeter i det område, der var udlagt til bane. De har ikke kunnet afhænde arealet, fordi denne, hvad skal vi sige, klausul hvilede på arealet. De har været nødt til at fortsætte med disse områder som ren landbrugsjord, men har måttet betale den urimeligt høje jordbeskatning, som var en følge af opvurderingen.

Disse urimelige forhold mener jeg bør bringes til ophør ved, at man nu fra DSBs ledelses side træffer en klar beslutning om, hvorvidt man ønsker denne bane etableret eller ej, og det er baggrunden for mit stillede spørgsmål til ministeren for offentlige arbejder.

Ministeren for offentlige arbejder (Guldberg): Spørgsmålet om den forbindelsesbane fra Snoghøj til Taulov er klart ikke noget aktuelt spørgsmål i dag, da en sådan bane først vil få betydning — men til gengæld til den tid en afgørende betydning — når en fast forbindelse over Store-Bælt måtte være tilvejebragt. Allerede af den grund kan man altså ikke pålægge DSB at sige ganske bestemt, om man skal bruge det areal, eller om man ikke skal bruge det. Det hænger altså sammen med et væsentlig større spørgsmål, som jo ligger i folketingets hænder. Det må derfor anses for simpelt hen nødvendigt og naturligt at udskyde selve slutningen om anlæg af banen, indtil der er en afklaring af det andet og væsentlig større spørgsmål.

Men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at usikkerheden om banens anlæg hindrer ikke en hensigtsmæssig byudvikling i Erritsø kommune, idet der i 1967 mellem kommunen og statsbanerne er truffet aftale om den linjeføring for banen, som statsbanerne i givet fald vil gå ind for, og kommunens byplanarbejde er derefter blevet videreført under hensyntagen til den nævnte aftale.

Niels Ravn: Jeg takker for ministerens svar. Jeg ser godt problemstillingen i forbindelse med en eventuel kommende Store-Bæltbro, men jeg mener alligevel, problemerne er så store i området, at så må DSB beslutte sig til at erhverve disse arealer af hensyn dels til grundejerne i området og dels til kommunen. Jeg kan nemlig ikke

[Niels Ravn.]

godtage, at dette ikke er til gene for udviklingen. Jeg har nylig set en udtalelse af sognerådsformanden i Erritsø gående ud på, at en planlagt vejforbindelse ikke kan gennemføres, før man bliver fuldstændig klar over, hvorvidt denne bane skal komme eller ej.

Med hensyn til grundejerne med de store og urimeligt høje ejendomsskatter på arealer, hvis fremtidige anvendelse man ikke kender, er der også et problem, som jeg mener beboerne har krav på at få klar besked om.

I givet fald må DSB efter min mening erhverve arealerne, og jeg vil stille det tillægs-spørgsmål, om ministeren vil foranledige, at DSB så erhverver disse arealer. Så må man ligge med dem for at se, hvorvidt det bliver nødvendigt at anvende dem. Hvis man beslutter ikke at bruge dem, så kan de sagtens afhændes igen i det pågældende område.

Ministeren for offentlige arbejder (Guldberg): Jeg kan desværre ikke give noget bekræftende tilsagn om det. Jeg mener, det er tilstrækkeligt, at de pågældende arealer er belagt med den klausul, at de i givet fald kan blive anvendt til banestrækning, og skulle dette medføre tab for de pågældende grundejere, så har de jo de normale veje at gå og kan kræve en mere formel afgørelse af tingene. Jeg kan ikke se, det ville tjene statens eller det offentliges interesser — og jeg ser altså heller ikke, at man tager noget fra grundejerne, som de ikke kan få, hvis de vil have en afgørelse — at erhverve disse arealer, lige så lidt som det ville tjene nogen interesser at ladé dem blive bebygget og dermed gøre dem væsentligt dyrere, hvis de til sin tid skal erhverves.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bodil Koch* til ministeren for kulturelle anliggender:

„Har ministeren overvejet, hvordan Odinteatrets fortsatte eksistens her i landet kan sikres?“

Bodil Koch: Jeg må måske begynde med at sige, at normalt er jeg en af de tilbageholdende ved onsdagsspørgsmålene, men i

dag føler jeg mig som en hel spørge-jørgine. Men det har omstændighederne nu villet.

Anledningen til mit spørgsmål om sikring af Odinteatrets forbliven i Danmark er et interview med teatrets leder Eugenio Barba, som Kristeligt Dagblad bragte for en uges tid siden. Det fremgik af dette interview, at teatrets økonomi er så problematisk, at Barba er begyndt at overveje at flytte sit teater — som jo er mere end et egentligt teater, nemlig et internationalt teaterlaboratorium — til et andet land. Der foreligger fristende tilbud både fra USA og fra Frankrig.

Skønt jeg ikke bryder mig om ordet prestige, vil jeg alligevel sige, at det efter min mening ville være et virkeligt kulturelt prestigetab for Danmark, hvis Barba skulle føle sig tvunget til at forlade landet. Hans største ønske er i første række at kunne bevare et nordisk teaterlaboratorium. Barbateatret nævnes jo i teaterkredse verden over, og Holstebro byråd har indlagt sig stor hæder ved at muliggøre, at Barba og hans medarbejdere har kunnet slå sig ned i Danmark. Endvidere har han modtaget støtte fra andre institutioner, men som Barba sagde i det omtalte interview: det er dyrt at drive et internationalt teaterlaboratorium. Dyrt, men dejligt, kunne man tilføje, for det trækker verdensnavne inden for teaterområdet til Danmark hvert år til inspiration for vore egne folk.

Det spørgsmål, jeg nu vil stille til ministeren, er, hvilke overvejelser han måtte have gjort sig for at sikre Barbateatrets videre eksistens her i landet.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Jeg er enig med fru Bodil Koch i, at Odinteatret udfolder en meget interessant og en meget vigtig virksomhed. Ministeriet har været i stand til at yde nogen støtte til teatrets virksomhed, især til dets specielle arrangementer som seminarvirksomhed og turneer, selv om støtten ikke har nået det omfang, der er ønskeligt.

Foruden den kommunale støtte har teatret indtil slutningen af 1968 modtaget støtte fra Nordisk Kulturfond under hensyn til teatrets pædagogiske betydning inden for det nordiske område. Nu er tilskuddet fra Nordisk Kulturfond bortfaldet, og det beklager vi i ministeriet meget.

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

Jeg har imidlertid som min forgænger fundet, at vi burde støtte Odinteatret så langt, som det overhovedet var muligt, men forholdet er jo det, at vore finanslovhjemlede bevillinger sætter snævre grænser for, hvor langt det er muligt at gå. Det lykkedes i slutningen af finansåret 1968-69 at hjælpe teatret igennem en krise ved en begrænset støtte fra ministeriet, og ved den nylig stedfundne fordeling af rådighedsmidlerne til teatre for 1969-70 er der givet Odinteatret tilsagn om støtte på et efter bevillingsforholdene ganske stort beløb, 160.000 kr. — det er det største beløb, som staten har givet til teatret. Endvidere er der givet tilsagn om, at vi vil støtte teatret i gennemførelsen af en forestilling i Paris.

Det er vor hensigt, at vi vil tage forhandlinger op på nordisk plan med henblik på, at man kan revidere den afgørelse, der er truffet, og så håber jeg, at disse bestræbelser kan bære igennem, indtil der igennem en ny teaterlov kan etableres en mere stabil støtteordning for Odinteatret som laboratorieteater og forskningsinstitut og alle de aktiviteter, der knytter sig dertil.

Bodil Koch: Jeg takker for svaret. Jeg kendte jo i forvejen ministerens interesse for denne sag. Jeg vil være meget taknemlig, hvis kulturministeren vil gøre en virkelig indsats for, at teatret igen kan støttes fra den nordiske kulturfond, hvilket i høj grad er rimeligt. Vi så netop ved TV-udsendelsen i aften, i hvilken grad det også er unge teaterfolk fra Sverige og Norge, der søger teatret.

Men jeg har for så vidt et konkret forslag. Nu skal vi jo have en ny teaterlov. Den vil kræve meget øgede bevillinger, men kunne man ikke trække Barbateatret ud af den egentlige teaterlov og se det i internationalt perspektiv, sådan at det fik en fast, sikret støtte og ikke stadig skulle overveje: kan vi blive her, eller kan vi ikke blive her?

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Det er mig ikke muligt at svare konkret på, om vi kan sikre Odinteatret, men jeg kan sige til fru Bodil Koch, at vi undersøger alle muligheder for, at det kan ske, og jeg tror, at vi under behandlingen af teaterloven, som bliver fremsat her i løbet af forsommeren, kan komme ind på

overvejelser, der måske kan føre til et resultat, men noget definitivt kan jeg selvsagt ikke sige, fordi vi jo er begrænset af de bevillinger, vi har til vor rådighed.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bodil Koch* til ministeren for kulturelle anliggender:

„Vil ministeren give en forklaring på, hvorfor man i finansåret 1968-69 trods stærkt behov derfor ikke har udnyttet ministeriets særlige rådighedsbeløb til støtte af vanskeligt stillede privatteatre?“

Bodil Koch: Det har vakt min undren, at kulturministeren i finansåret 1968-69 overhovedet ikke har rørt det beløb, der lovmæssigt er hjemlet til at støtte teatre uden for landsdelsteatre, kommunalteatre og rejssende teatre.

Der er jo kun to teatre her i landet, der ikke får faste statslige eller kommunale tilskud: Folketeatret og Det Ny Teater. Folketeatret har aldrig søgt om tilskud, mens Det Ny Teater før har fået gennem denne rådighedssum, der jo går under navnet katastrofemidlerne. Nu ligger der imidlertid i kulturministeriet en ansøgning fra Folketeatrets direktør ikke om statstilskud i egentlig forstand, men om dækning af det minus i økonomien på ca. 150.000 kr., der dels skyldes skolescenens likvidation og dels den kendsgerning, at det planlagte billetsalg gennem Arte svigtede betydeligt af forskellige årsager. Hvorfor har man ikke villet benytte rådighedssummen til at imødekomme denne højst rimelige ansøgning?

Det må også betegnes som mere end beklageligt, at Det Ny Teater ikke i dette finansår har kunnet opnå støtte af den nævnte rådighedssum. Det hedder i bemærkningerne til § 17 i teaterloven, at støtte kan ydes, hvor hjælp er nødvendig, hvis lukningen af et teater skal undgås. Her drejer det sig om et teater, der under den nuværende ledelse gennem en 3-årig periode har haft gennemsnitlig en persondækning på 75 pct. og en værdidækning på 63 pct., hvad der dog ingenlunde er dårligt. Teatret har for tiden den røde lygte ude så at sige hver aften. Da direktøren den 31. januar gængsøgte om bevillingen, indstilledes han enstemmigt af teaterrådet også til en støtte-

[Bodil Koch.]

sum på 300.000 kr., men i stedet for at følge teaterrådet genopslog kulturministeren bevillingen. Jeg spørger: hvorfor?

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Den rådighedssum, som ministeriet i 1968-69 har haft til støtte af de mindre privatteatre, er fuldt udnyttet, og jeg går derfor ud fra, at fru Bodil Kochs spørgsmål drejer sig om de større privatteatre. Når kulturministeriet overhovedet har haft mulighed for at yde økonomisk hjælp til disse teatre, er det, fordi der på finansloven er optaget en tekstanmærkning, hvorefter der i akutte nødsituationer kan ydes støtte til større privatteatre inden for et rammebeløb, som i finansåret 1968-69 var fastsat til 600.000 kr. Det hedder i bemærkningerne til denne tekstanmærkning, at der, ud over at der ydes tilskud til en række mindre teatre, er behov for at kunne yde støtte i en akut nødsituation til de tilbageværende større teatre for at forhindre, at endnu et teater nedlægges, og jeg vil gerne understrege disse sidste ord, som viser, hvor begrænsede muligheder ministeriet under den gældende lovgivning har for økonomisk gæld til disse teatre. Der skal foreligge en akut nødsituation, og hjælpen skal være nødvendig for at forhindre det pågældende teaters lukning.

Der er grund til at fremhæve i forbindelse hermed, at der ikke, som det blev forudsat i fru Bodil Kochs spørgsmål, er tale om, at ministeriet har nogen rådighedssum til ydelse af en sådan katastrofebistand. Hvis der i det forløbne finansår skulle have været givet et teater økonomisk hjælp på grundlag af den tekstanmærkning, jeg omtalte før, så ville man have været nødt til at tage disse midler fra en af ministeriets konti på finansloven beregnet til andre formål, og jeg er helt sikker på, at fru Bodil Koch er enig med mig i, at der er ikke meget at hente på nogen af de konti. Jeg havde desuden måttet indhente finansudvalgets tilslutning til dispositionen.

For Det Ny Teaters vedkommende var forholdet det, at direktør Feigenberg ved at opgive sit lejemål fra 31. maj 1969 havde givet afkald på at drive teatret ud over indeværende sæson. Da ministeriet derefter op-slog bevillingen som ledig, meldte han sig

ganske vist igen som ansøger, men knyttede det vilkår til sin ansøgning, at han fik bevilget en økonomisk støtte på mindst 600.000 kr. — et beløb, der senere blev reduceret til mindst 300.000 kr. Den situation, der derved kom til at foreligge, var efter mit skøn ikke et egnet udgangspunkt for en forelæggelse for finansudvalget af et forslag om støtte til Feigenberg. Bevillingen var jo ledig, og det kunne tænkes, at andre ansøgere ville være villige til at overtage teatret uden at stille betingelser, og den senere udvikling har jo vist, at dette netop var tilfældet. Ved ikke at benytte mig af hjemmelen til at foreslå den såkaldte katastrofefond taget i anvendelse mener jeg i det hele at have handlet i overensstemmelse med de vilkår, folketinget har opstillet for benyttelsen af denne særlige hjemmel.

Jeg føjer til, at jeg slet ikke anser tilskudsforholdene for de private teatre for at være tilfredsstillende, og at jeg meget håber, at vi ved den kommende revision af teaterloven vil kunne nå frem til en mere rimelig ordning end den nuværende.

Bodil Koch: Jeg synes i og for sig, man kan sige, at den katastrofesituation, der havde rimeliggjort og muliggjort en støtte til Det Ny Teater, sådan at det kunne bevares under den nuværende ledelse, indtil vi får en ny teaterlov, den ligger deri, at vi endnu ikke har fået en ny teaterlov, som skal og må sikre privatteatrene bedre vilkår — ikke alene de gamle teatre, men også de mange ny teatre, der vokser frem af forskellig art, og som jo er et opmuntrende træk i vores kulturliv. Den ny teaterlov burde have været fremsat, så den kunne have været vedtaget i år. Nu kan vi jo se, hvordan det vil gå med Det Ny Teater, men vi kan meget let imødesee, at Det Ny Teaters ledelse hurtigt vil få brug for den hjælp, en ny teaterlov vil hjemle, og for mig kan det ikke se anderledes ud, end at derved er der begået en urimelighed og en uretfærdighed mod den nuværende ledelse.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Jeg vil gerne tilbagevise beskyldningen om, at vi har været uretfærdige over for Det Ny Teaters ledelse. Det er der slet ikke tale om, men sådan som udviklingen er forløbet, og sådan som direktør

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

Feigenberg handlede — jeg nævnte før, hvordan han opsagde bevillingen og meldte sig som ansøger igen — var vi afskåret fra at bruge katastrofefonden, simpelt hen fordi den ikke dækker det forhold. Der var jo ikke nogen katastrofe i forbindelse med den nye bevilling. Det er det, der er det centrale i sagen. Hvis Feigenberg havde fortsat og havde sendt sit andragende uden at opgive sin bevilling, havde det stillet sig helt anderledes. Nu er vi afskåret fra at handle på basis af denne tekststammærkning.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Ove Munch* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren foranledige, at overvejelserne vedrørende den fremtidige undervisning af stærkt handicappede ordblind børn afsluttes hurtigt, således at der snarest kan skabes mulighed for, at ordblindeinstituttet får bedre lokale-mæssige muligheder for at tilbyde sine elever mere tilfredsstillende undervisningsmæssige forhold?“

Skriftlig begrundelse:

Der henvises til spørgsmålet om samme emne til socialministeren og svaret på dette den 26. marts 1969 (jfr. tidenden sp. 5194).

Tredje næstformand (*From*): Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Ove Munch: Den 26. marts stillede jeg et spørgsmål til socialministeren om mulighederne for at forbedre de undervisningsmæssige forhold for eleverne på ordblindeinstituttet. Sagen er, at man på ordblindeinstituttet har alt for få og for dårlige lokaler, idet man mangler faglokaler, gymnastiklokale, sløjdelokale og den slags. Endvidere har man for få lokaler, sådan at man har eftermiddagsundervisning for børn i den undervisningspligtige alder, hvilket må siges at være særlig uheldigt, når det drejer sig om disse læseretardedede børn, fordi de erved afskæres fra det andet almindelige samkvem med deres kammerater. Socialministeren svarede, at man måtte afvente den

udvikling, som folkeskolens specialundervisning gennemgår, og socialministeren sagde videre:

„Jeg frygter for, at hvis vi går i gang med et byggeri, før vi kender omfanget af den gruppe, hvis behandling ikke kan klares inden for folkeskolens rammer, risikerer vi fejlinvesteringer af ikke ringe format.“

Det vil sige, at det, jeg spørger undervisningsministeren om, er, om man kan blive færdig med disse overvejelser af, hvilke elever der skal overføres til folkeskolen, sådan at der snarest kan skabes mulighed for, at ordblindeinstituttet får bedre lokale-mæssige muligheder for at tilbyde sine elever mere tilfredsstillende undervisningsmæssige forhold.

Undervisningsministeren (*Helge Larsen*): Hr. Ove Munch har i sin begrundelse af spørgsmålet til mig henvist til socialministerens svar den 26. marts i år, og jeg skal i fortsættelse af det, der allerede er sagt dengang, og det, der nu bliver refereret, meddele, at der i disse år foregår en kraftig udbygning af folkeskolens specialundervisning, men en udbygning, som endnu ikke er afsluttet, og som er af betydning for, hvor stor en gruppe ordblind elever der bliver tilbage, som naturligt vil henhøre under særfor sorgen.

Der er nogle steder i landet etableret en centraliseret undervisning af svært læseretardedede på såkaldte læseklinikker. Man har fra folkeskoledirektoratet i den senere tid henstillet til centret for undervisning af svært handicappede, at man også tager sig af de svært læseretardedede, eventuelt gennem oprettelse af særlige læseklinikker. Det er klart, at i det omfang, hvori sådanne henstillinger bliver fulgt, vil det mindske behovet for undervisning af svært læseretardedede børn under særfor sorgen.

Jeg har drøftet disse spørgsmål med socialministeren, og de to ministerier vil nu arbejde videre med sagen med henblik på at få fastlagt den fremtidige arbejdsdeling mellem folkeskolen og særfor sorgen og dermed også kapacitetsbehovet på dette område, således at der kan blive grundlag for at få gennemført ønskelige forbedringer uden fejlinvesteringer.

Ove Munch: Jeg takker for svaret og skal blot udtrykke håbet om, at det så ikke varer så længe, inden der kommer disse forbedringer på ordblindelinstitutet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Kjær Rasmussen* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren redegøre for det grundlag, på hvilket han har skønnet, at de sociologistuderendes beskyldninger mod visse lærere er ubegrundede?“

Skriftlig begrundelse:

Som det fremgår af dagspressen for den 24. april d. å., har undervisningsministeren nu bedt justitsministeriet foranledige, at der foretages en politimæssig undersøgelse mod de sociologistuderende ved Københavns universitet.

Anledning er, at studenterne i en kritisk rapport har beskæftiget sig med visse læreres dobbeltstillinger samt med et tilfælde af kommerciel udnyttelse af studenternes arbejder.

Øjensynlig henholder ministeren sig til retsplejelovens § 725, stk. 3, jfr. straffelovens kap. 27 § 267 og § 275. Ministeren må altså have en viden om, at studenterne har begået strafbare handlinger, siden han mener at måtte lave en politisag ud af det.

Imidlertid oplyser ministeren ikke til dagspressen, at han har en sådan viden, der kan berettiggende en politimæssig undersøgelse mod studenterne. Derfor spørgsmålet.

I øvrigt forekommer undersøgelsen også uforståelig på baggrund af ministerens udtalelser i folketinget den 19. februar i år. Disse udtalelser gik jo på, at studienævn og andre tilsvarende organer måtte være det rette forum, hvor klager over lærere skulle tages op.

Tredje næstformand (From): Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Kjær Rasmussen: Jeg må indrømme, at undervisningsministeren er en overraskelsesrenes mand, især når han beskæftiger sig med studenternes problemer. Jeg vil ikke sige, at ministeren har for vane at overraske til den positive side. Mon ikke det overrumplede alle, da ministeren pludselig lod foranstaltet en politiuundersøgelse mod de sociologistuderende ved Københavns universitet? Jeg tror det. For den 19. februar d. å. stod ministeren jo her på talerstolen og sagde, at den slags, altså kontroverser mellem elever og lærere, burde ordnes inden for universiteternes egne rammer. Hvorfor skulle denne sag så ikke også kunne ordnes inden for universitetets rammer? Hvorfor pudser ministeren politiet på dem, som har klaget, en fremgangsmåde, man kun anvender, dersom det er aldeles sikkert, at klagerne er fulde af løgn eller noget i den retning? Mener ministeren, at studenterne er det? Jeg spørger, fordi ministeren ikke har gjort sig den ulejlighed at fortælle offentligheden, om han har et grundlag for at rette undersøgelsen, altså politiuundersøgelsen, mod studenterne.

Forhåbentlig indeholder ministerens svar her i dag et fyldestgørende svar på alle disse spørgsmål, som jeg her har rejst, spørgsmål, som for øvrigt også offentligheden stiller. Jeg føler trang til at sige, at det her jo ikke er et spil om pebernødder eller noget i den retning; det er et spørgsmål, om vi lever i et retssamfund, eller om vi lever i noget, der er under udvikling til en politistat.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Indledningsvis vil jeg gerne fremhæve, at ministeriet ikke på forhånd har taget stilling til, om de af de sociologistuderende fremsatte beskyldninger er begrundede eller ubegrundede, og dermed har jeg i og for sig besvaret det fremsatte spørgsmål. Men jeg skal gerne knytte nogle yderligere bemærkninger til sagen.

Man må gøre sig klart, at denne sag er startet med, at sociologistuderende har tilstillet offentligheden den nævnte rapport og

[Undervisningsministeren.]

i den har fremsat alvorlige beskyldninger mod navngivne lærere ved sociologisk institut ved Københavns universitet, og at en del af disse beskyldninger efter deres indhold er af en stærkt ærekrænkende natur.

I forbindelse med den omtale, rapporten og de deri indeholdte angreb blev gjort til genstand for i pressen, anmodede jeg omgående universitetets rektor om en redegørelse. Fra rektor modtog jeg en indberetning om, at de angrebne lærere på det bestemteste afviste de fremsatte beskyldninger, som de anså for at være af en sådan karakter, at de ønskede, at der måtte blive foretaget en undersøgelse uden for universitetet. Rektor sluttede sig til dette ønske om en undersøgelse uden for universitetet, men overlod afgørelsen af formen for en undersøgelse til ministeriet.

Da der knytter sig en væsentlig offentlig interesse til at få klarlagt, om beskyldningerne er begrundede, og til, at dette sker hurtigt og objektivt, besluttede jeg efter samråd med justitsministeriet at lade sagen undersøge i overensstemmelse med reglerne i retsplejelovens § 725, stk. 3, som netop kan anvendes i en situation som den foreliggende.

Som det er fremgået af dagspressen, har undervisningsministeriets meddelelse af 23. april i år om, at justitsministeriet er anmodet om at foranledige, at der foretages en politimæssig undersøgelse i sagen, givet anledning til uro blandt de studerende, der har opfattet beslutningen, som om man fra undervisningsministeriets side på forhånd havde kriminaliseret de sociologistuderende, der havde fremsat de omtalte anklager.

Denne opfattelse er fejlagtig, og jeg har den 25. april haft lejlighed til at drøfte sagen med repræsentanter for Danske Studerendes Fællesråd og over for dem redegjort for, hvad der ligger i den valgte form for undersøgelse, som meget naturligt må tage sit udgangspunkt hos dem, der har fremsat beskyldningerne. Danske Studerendes Fællesråds repræsentanter tog til efterretning, at der ikke herved på forhånd er rejst straffesag mod nogen, og at sagens videre forløb helt vil bero på det materiale, der fremkommer ved efterforskningen.

Jeg finder i øvrigt anledning til at fremhæve også i forbindelse med det, som hr. Kjær Rasmussen nævnte, at der ingen

uoverensstemmelse er mellem dette og hvad jeg tidligere ved gentagne lejligheder har udtalt om, at klager over lærere må rejses på den normale måde, nemlig i studienævn og over for universitetets ledelse, d. v. s. rektor, og derefter eventuelt over for undervisningsministeriet.

Sluttelig vil jeg gerne oplyse, at rigsadvokaten i skrivelse af 26. april i år til anklagemyndigheden har fremdraget 3 punkter i de sociologistuderendes rapport, nemlig for det første påstanden om, at lektor Høgh uretmæssigt har benyttet studerendes arbejde til egne formål, for det andet påstanden om, at der sker overførsel af forskellige forskningsopgaver fra sociologisk institut til Interessentskabet DIFOM, og for det tredje påstanden om, at det tilsyneladende er muligt for lærerne at få penge fra forskningsbevillinger til privat forbrug. Efter at disse 3 punkter er fremhævet, hedder det i rigsadvokatens skrivelse til anklagemyndigheden — jeg citerer:

„Under henvisning hertil bestemmer jeg herved, at der i medfør af retsplejelovens § 725, stk. 3, vil være at indlede offentlig undersøgelse til konstatering af, om nogen kan gøres ansvarlig til straf i anledning af de ovenfor nævnte sigtelsler. Undersøgelsen skal således sigte på at fastslå, hvem der er ansvarlig for fremsættelsen af udtalelserne, og hvilket grundlag der måtte være for sigtelslerne.“
Jeg tør roligt sige, at hermed er et retssamfunds regler sket fyldest.

Kjær Rasmussen: Jeg takker ministeren for svaret, selv om jeg aldeles ikke er i stand til at anerkende indholdet i ministerens svar. Der blev jo her i dag klart svaret, at ministeren intet grundlag havde for at foretage den politiundersøgelse mod de sociologistuderende, som han har foranlediget, og derfor må jeg konstatere, at der i hvert fald er brugt en forkert fremgangsmåde. Som rapporten er udformet, rejser den ingen anklager mod nogen, men den opfordrer til undersøgelse af forskellige forhold på universitetet. Det er forhold, som ikke kan undersøges gennem en politiundersøgelse; det er forhold af strukturel karakter, og netop en kritik af strukturen har vel gjort ministeren panikslagen.

Det er såre betænkeligt, at magthaverne

[Kjær Rasmussen.]

bryder deres egne regler for demokratisk handling, når dette anses for at være opportunt. Ministerens fremfærd mod studenterne minder alt for meget om en straffeaktion, og det er vel et spørgsmål — og dette spørgsmål kunne jeg stille ministeren nu — om kommissionsundersøgelse ikke havde været en mere rigtig fremgangsmåde.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Jeg skal blot sige til hr. Kjær Rasmussen, at det er rigtigt, at der i rapporten indeholdes en hel række synspunkter vedrørende undervisningen, men grundlaget for, at undersøgelsen er sat i gang, er, at der i rapporten fremsættes ærerørig beskyldninger og anklager.

Spørgsmålet om kommissionsdomstol skal jeg vende tilbage til, for det er et spørgsmål, som også fru Bodil Koch har stillet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Bodil Koch** til undervisningsministeren:

„Med hvilken motivering har ministeren besluttet sig til at foretage politiundersøgelse mod de studenter, der har klaget over lærerne ved det sociologiske institut, og er denne politianmeldelse foretaget med universitetets billigelse?“

Bodil Koch: Min anledning til at stille spørgsmål i denne sag er sådan set meget enkel og menneskelig, for efter at de store uroligheder havde fundet sted ved de franske universiteter, kom en fransk student, Jacques Sauvageot, her til landet og sagde i et foredrag i Studenterforeningen, at om 5 år ville vi have franske tilstande her i Danmark. Jeg må indrømme, at dengang trak jeg på skulderen og tænkte: sikke noget vrøvl, han kender ikke danske forhold, her i landet har vi tradition for, at vi kan tale os til rette og lægge fremtiden til rette uden politi og voldelige metoder. Men da jeg erfarede, at undervisningsministeren havde sendt den rapport, som studerende ved det sociologiske institut har udarbejdet, til politiundersøgelse, blev jeg virkelig forfærdet. Jeg følte det næsten som et lille første skridt henimod franske tilstande.

Om rapportens anklager er rigtige, kan jeg ikke vide; jeg håber, at tingets medlemmer vil sætte sig ind i rapporten. Jeg er ikke enig i alle rapportens krav og konklusioner, om end i mange af dem, men det forekommer mig helt klart, at denne rapport er båret af ønsket om bedre arbejdsklima, om renere linjer, om mere åbent samarbejde mellem undervisere og studerende, om mere tidsrelevante undervisningsmetoder og af en længsel efter og derfor et stærkt krav om mere ansvarlighed og medbestemelsesret for de studerende, og det er da positivt og godt. At lade denne rapport gå til politiundersøgelse er, synes jeg — for at sige det mildt — en såre uheldig foranstaltning.

Jeg var i øvrigt glad for at høre ministerens bemærkninger om rigsadvokatens stilling til sagen; men at den henvistes til politiundersøgelse, føles trods forskellige og udglattende forklaringer alligevel fra begyndelsen ensidigt rettet imod studenterne. Rapporten burde have været henvist til kompetente universitetsorganer, studienævn osv., og til universitetets rektor — nu hører jeg, at rektor ville have sagen undersøgt uden for universitetet. Mit spørgsmål til ministeren er, om han virkelig tror, at det skridt, der er taget, er fremmende for det stadig mere åbne samarbejde mellem universitetsledelse, administration, studenter og også de lovgivende myndigheder, det samarbejde, som er tvingendende nødvendigt, og som må udbygges, hvis vort demokrati skal vise sig virkelig reelt og tilpasningsmuligt over for en ny fremtid.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Fru Bodil Koch gjorde i sin begrundelse for spørgsmålet henvisninger til dele af rapporten, hvori man drøfter samarbejdsforhold mellem lærere og studerende og samarbejdsforhold på universitetet i det hele taget. Jeg er ganske enig i, at det er et overordentlig vigtigt problem. Det vil vi få lejlighed til at tage stilling til, når vi skal gennemføre en universitetslov, der skal give rammerne for de nye anordninger ved universiteterne.

Men man går jo uden om det, som i denne forbindelse er det centrale, nemlig de ærerørig beskyldninger, der er fremsat. Fru Bodil Koch henviste til, at disse

[Undervisningsministeren.]

spørgsmål skulle behandles på traditionel vis ved universitetet. De har været behandlet på traditionel vis. Man begyndte at forelægge dem i studienævnene. Da man ikke dér kunne få sagen færdigbehandlet eller kunne klare problemerne, gik sagen til rektor. Da rektor havde gjort sig bekendt med den og havde forelagt den for de angrebne lærere, kom rektor til ministeriet og anmodede om at få foretaget en undersøgelse uden for universitetet og overlod til undervisningsministeriet at tage stilling til formen herfor. Rektor var forinden udsendelsen af ministeriets meddelelse af 23. april om undersøgelsen gjort bekendt med indholdet af denne meddelelse og har ikke over for mig fremsat nogen indvending herimod.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bodil Koch* til undervisningsministeren:

„Hvorfor har ministeren ikke i sagen mod de sociologistuderende valgt samme fremgangsmåde, som blev anvendt i kildeskattehussagen, og dermed sikret større offentlighed omkring sagen?“

Bodil Koch: Nu forstår jeg, som jeg allerede har sagt, at universitetets rektor har ønsket en undersøgelse uden for universitetet, men jeg vil gerne stille det spørgsmål, om rektor, inden ministeren besluttede sig til politiundersøgelsen, var underrettet derom og havde billiget det eller endog anbefalet det. Jeg kan næppe tro det. Jeg personlig har undret mig over, at rektor ikke har henvendt sig til ministeriet og prøvet på at få denne politiundersøgelse afblæst.

Nu hører vi jo, at studenterne saboterer politiundersøgelsen. Så vidt jeg forstår — uden at være jurist — har de lov til at nægte at svare, da de ikke er anklagede. Men når ministeren i et af sine svar her brugte ordet, at der var rejst ærerørige anklager, var det så ikke en rimeligere fremgangsmåde, at ministeren simpelt hen pålagde de pågældende ledere og lærere ved det sociologiske institut at få disse klager belyst og afvist gennem et injuriersøgsmål? Jeg tror absolut, at det ville være den rigtige fremgangsmåde, når ministeren ikke ønsker den kommissionsbehandling. En sådan er ganske vist kost-

bar i kroner og øre, men vi er jo faktisk her ved en sag, der kan blive meget kostbar på en anden måde, på en måde, som ikke kan måles og vejes. Jeg tror virkelig, der ligger alvorligere aspekter i denne sag.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): For at gøre denne sag ganske klar må jeg lige om universitetet endnu en gang sige, at universitetet ønskede undersøgelsen uden for universitetet og overlod til ministeriet at tage stilling til, hvilken form den skulle have. Det er det, der er sket. Efter at det var sket, fik rektor for Københavns universitet besked om, hvilken form denne undersøgelse ville få, og som jeg sagde før: rektor har ikke over for mig fremsat nogen indvending herimod.

Der blev dernæst i forbindelse med sagen spurgt, om man ikke kunne have valgt en anden fremgangsmåde, derunder injuriersøgsmål. Det er i og for sig offentligheden, der her ved denne undersøgelse muliggør et injuriersøgsmål. I henhold til retsplejelovens § 725 kan det offentlige netop gå ind i en sådan sag, når den har almindelig offentlig interesse, hvad denne sag så ganske rigtigt har.

I øvrigt vil jeg gerne sige om overvejelserne af, hvilken form undersøgelsen skulle have, at før beslutningen om politimæssig undersøgelse blev truffet, har rektors og lærernes ønske om en offentlig undersøgelse været drøftet med lærernes organisationer, som primært ønskede sagen behandlet af en kommissionsdomstol. Organisationerne har været gjort bekendt med den trufne beslutning om en politimæssig undersøgelse og har ikke protesteret mod denne fremgangsmåde.

Jeg har endvidere haft lejlighed til at drøfte sagen i regeringen, og når regeringen ikke i det foreliggende tilfælde kan gå ind for en kommissionsdomstol, skyldes det, at nedsættelsen af en sådan ekstraordinær ret er en foranstaltning, som er af højst ekstraordinær karakter, og at en sådan fremgangsmåde ikke vil være særlig hensigtsmæssig i denne sag, samtidig med at den vil være meget tidkrævende, hvortil også kommer, at den, som justitsministeren i dagspressen har givet udtryk for det, er meget bekostelig.

For mig er det af betydning, at der tilvejebringes et grundlag for at bedømme,

[Undervisningsministeren.]

hvorvidt de fremsatte anklager har været begrundede eller ubegrundede. Den valgte fremgangsmåde betyder, at retsplejelovens almindelige regler om offentlighed finder anvendelse. Disse regler sikrer såvel de implicerede som offentlighedens interesser.

Bodil Koch: Da denne politiundersøgelse nu virkelig synes at ville blæse ud i den blå luft, vil jeg gerne stille ministeren det direkte spørgsmål, om han da vil overveje at pålægge ledere og lærere ved det sociologiske institut at anlægge injuriegsmål.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Dette vil ganske afhænge af resultatet af de undersøgelser, der nu foregår, som vil klarlægge det.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Vivike* til indenrigsministeren:

„Vil ministeren begrunde, hvorfor sundhedsstyrelsens rapport angående kviksølvindhold i fisk stadig væk er stemplet fortrolig?“

Skriftlig begrundelse:

Spørgsmålet stilles, dels fordi det er et år siden, undersøgelsen er sluttet, og dels fordi man i Sverige har konstateret et betænkeligt indhold af kviksølv i fisk fra Øresundsområdet. Det må formodes, at fisk fra dette område, der landes i Danmark, har samme kviksølvindhold og derfor kan udgøre en fare for dem, der spiser disse fisk.

Den fg. indenrigsminister (Thestrup): I anledning af det rejste spørgsmål om, hvorfor sundhedsstyrelsens rapport angående kviksølvindhold i fisk stadig er stemplet fortrolig, skal jeg efter at have drøftet sagen med sundhedsstyrelsen oplyse, at der ikke i sundhedsstyrelsen foreligger nogen fortroligstemplet rapport. Jeg går imidlertid ud fra, at spørgsmålet refererer sig til nogle som fortrolige mærkede papirer, som udsendtes til deltagerne i et møde i sundhedsstyrelsen i september 1968, og som tjente som grundlag for diskussion af de resultater, som hidrørte fra nogle af sundhedsstyrelsen foranledigede undersøgelser af

kviksølvindholdet i fisk fanget i danske farvande.

En nærmere overvejelse af de foreliggende resultater gav ikke sundhedsstyrelsen anledning til at anbefale at indskrænke konsum af fisk ud over, hvad man allerede havde foranlediget gennem fiskeriministeriets bekendtgørelse af 14. marts 1968 om forbud mod afsætning af fisk fanget i Lundåkrabugten i Øresund, hvor svenske undersøgelser havde vist et højt indhold af kviksølv i fisken. Sundhedsstyrelsens konklusion blev officielt meddelt på et af Nordforsk afholdt møde i Sverige i oktober 1968. Jeg står her med den pågældende bekendtgørelse og vil gerne citere hovedbestemmelsen i dennes § 1, der lyder således:

„Salg eller overdragelse til andre samt tilvirkning, opbevaring og transport i omsætningsøjemed af fisk fanget i Lundåkrabugten inden for linjen Landskrona-Barsebäck havn er forbudt. Dette forbud gælder også fisk til anvendelse i fiskemelindustrien.“

Det er altså et ganske klart forbud.

Undersøgelserne af kviksølvindholdet i levnedsmidler samt i afløbet fra visse forureningskilder har været fortsat siden, og sundhedsstyrelsen vil til sin tid, når undersøgelserne kan anses for afsluttet, fremkomme med en redegørelse derover.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Holst* til indenrigsministeren:

„Kan ministeren oplyse, i hvilket omfang den svigtende behandling af patienter med alvorlige nyresygdomme skyldes manglende bevillinger?“

Skriftlig begrundelse:

Der er i dag en almindelig debat om behandlingsmuligheder af patienter med nyresvigt. Det er oplyst over for mig, at der skulle forekomme ca. 900 dødsfald om året her i Danmark.

Disse problemer berører også den debat, vi havde her i folketinget den 18. februar d. å. om sygehusvæsenet, hvorunder folketingsmedlem Børge Schmidt rejste problemer om denne lovs § 4, der i højere grad end rimeligt reducerer det kommunale selvstyre på dette område.

[Holst.]

Fra avisreferater fra de allerseneste dage kan jeg henvise til den diskussion, der har været i Fredericia byråd om det tilsyneladende meget betydende arbejde, der har været udført på Fredericia sygehus over for patienter med nyresvigt.

Hvis den svigtende behandling skyldes manglende bevillinger, må dette ændres således, at vi kan sige, at der er gjort alt menneskelig muligt for at redde dem, der kan reddes.

Tredje næstformand (From): Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Holst: Baggrunden for mit spørgsmål er dybt tragisk. Mens patienter med alvorlige nyresygdomme og med nyresvigt tidligere ofte var dømt til døden, idet man ikke kunne stille noget op med dem, er der nu åbnet muligheder for, at der i enkelte tilfælde kan udføres transplantationer. Jeg ved, at transplantationsteknikken, efter hvad der har været fremdraget i pressen, er en indviklet teknik, at der er mange problemer, og at mange bekostelige installationer er nødvendige for at kunne udføre dem. Jeg ved også, at vævstypbestemmelser er vigtige for at kunne afgøre, om en nyre i givet fald kan udskiftes med en anden nyre fra en donor. Jeg ved, at der er problemer med præservering af de nyrer, som kan indtransplanteres. Men jeg ved samtidig, så vidt det er blevet oplyst for mig i pressen og fra patienter med nyresvigt, at der nu er en mulighed for at holde patienter i live ved at lade dem behandle i et såkaldt dialyseapparat eller en kunstig nyre. I disse dialyseapparater sker der i og for sig ikke nogen helbredelse, men der sker det meget enkle, at patienterne bliver berøvet de giftstoffer, som generer dem, og som i givet fald kan kræve deres liv.

Der har i Fredericia været foretaget nogle behandlinger i dialyseapparater, hvor der ikke har været tale om, at man ville foretage en transplantation, men hvor det blot er muligt at holde patienter i live. Derved er der skabt to store håb i Danmark, nemlig at man i højere grad skulle kunne anvende dialyseapparater både til transplantationer

og til at holde patienter i live og dermed skabe baggrund for en menneskelig eksistens.

Baggrunden for mit spørgsmål er den meget enkle, at behandlingen i Fredericia har rejst det problem, om disse dialyseapparater overhovedet måtte og burde anskaffes af andre hospitaler end de af sundhedsstyrelsen udpegede og de af sundhedsstyrelsen foreslåede 6 centre. Mit spørgsmål til minisreren går ganske enkelt ud på: er manglende bevillinger stadig væk til hinder for, at vi kan holde dødssyge patienter i live, fordi man i og for sig ikke vil satse på, at man kan dialysere patienter med jævne mellemrum?

Den fg. indenrigsminister (Thestrup): Som det vil være bekendt, påhviler det efter den gældende sygehuslov landets kommuner at tilvejebringe de fornødne muligheder for sygehusbehandling, herunder også i de i spørgsmålet nævnte tilfælde af nyresvigt. Bortset fra den behandling, der foregår på rigshospitalet og finansieres fuldt ud af staten efter de almindelige bestemmelser om rigshospitalets finansiering, er det således i væsentligt omfang kommunernes ansvar, at de nødvendige midler stilles til rådighed. Kommunernes udgifter er genstand for statsrefusion, der efter den gældende lovgivning udgør 65 pct. af nettoudgifterne.

Bortset fra en vurdering af, om de nødvendige midler kan siges at have været stillet til rådighed på dette område, og bortset fra, at dette vanskeliggøres af, at udgifterne afholdes såvel af staten som af kommunerne, vil jeg gerne pege på, at behandlingen af kroniske nyrelidelser ved langtidsdialyse, d. v. s. med såkaldt kunstig nyre, og ved transplantation rejser en række andre problemer af ikke-økonomisk art, der har gjort det naturligt for sundhedsstyrelsen at lade et sagkyndigt udvalg tage hele spørgsmålet om organisation af dialyse- og nyretransplantationsbehandlingen her i landet op til indgående overvejelse.

Dette udvalg, der for nylig har afgivet betænkning, har peget på en række forhold, der væsentligt begrænser behandlingsmulighederne i øjeblikket. For det første er uddannelsen af læger, sygeplejersker og andet hjælpepersonale langvarig og krævende, hvilket indebærer, at der vil gå adskillige

[Den fg. indenrigsminister.]

år, før behandlingsbehovet vil kunne dækkes. Dernæst gælder for selve behandlingen med kunstig nyre endvidere det særlige, at behandlingen ikke i sig selv helbreder. En helbredelse opnås kun ved nyretransplantation, og mulighederne for nyretransplantation begrænses i øjeblikket af, at egnede nyrer, bl. a. på grund af kravet til vævs-typeforlignelighed, kun kan tilvejebringes i begrænset omfang. Udvalget har af disse rent lægelig-tekniske grunde peget på nødvendigheden af, at behandling af kronisk nyresvigt koncentrerer sig på særlige centre, på rigshospitalet og en række store kommunale sygehuse. Udvalget har i øvrigt i betænkningen oplyst, at af de ca. 900 årlige dødsfald, som spørgeren omtaler i den skriftlige begrundelse, er der kun tale om et stærkt begrænset antal tilfælde, fortrinsvis blandt yngre, hvor nyrelidelsen er den eneste dødsårsag, og kun i disse tilfælde kan behandlingsmetoderne bringes i anvendelse med rimelig udsigt til resultat.

På grundlag af betænkningen, der er tiltrådt af sundhedsstyrelsen, har indenrigsministeriet forhandlet med de sygehuse, der er foreslået at skulle fungere som dialyse- og transplantationscentre, om den form, hvorunder staten økonomisk kan medvirke til en udvidelse af behandlingsmulighederne også på de kommunale sygehuse. Disse forhandlinger er nu afsluttet, og regeringen agter i nær fremtid at anmode finansudvalget om tilslutning til, at staten ud over det almindelige sygehustilskud og ud over at stille øgede midler til rådighed for rigshospitalet yder et vist anlægs- og driftstilskud til de involverede kommunale sygehuse. Endvidere agter regeringen at anmode finansudvalget om, at staten stiller de fornødne midler til rådighed til, at der gennem den lægevidenskabelige forskningsfond kan gennemføres den nødvendige forskning på området. Med disse foranstaltninger mener regeringen at yde et væsentligt bidrag til at sikre, at bevillingsmæssige årsager ikke skulle kunne hindre, at patienter med kroniske nyrelidelser tilbydes så gode behandlingsvilkår som muligt.

Holst: Jeg vil gerne takke den fg. indenrigsminister for disse meget positive udtalelser. Må jeg her i mit svar også oplyse

ministeren om, at vi ved, at der i Sverige er folk, der på sjette år bliver dialysebehandlet ved én gang om ugen at få rensset blodet. Det vil sige, at disse mennesker lever en normal eksistens bortset fra denne behandling.

Jeg vil gerne takke endnu en gang, og jeg vil håbe, at indenrigsministeren følger spørgsmålet op og i den udstrækning, der overhovedet er mulighed for det, redder folk, der ellers vil gå den sikre død i møde.

Den fg. indenrigsminister (Thestrup): Jeg vil gerne tilføje, da det ærede medlem nævnte sygehuset i Fredericia, at overlæge Røjel er en af mine gamle kammerater fra besættelsestiden; jeg har nøje fulgt, hvad Røjel har skrevet; jeg har også haft samtaler med ham, og jeg håber, at der kommer en sådan ordning, at den udmærkede behandling, der bliver foretaget på Fredericia sygehus, kan fortsættes også i fremtiden.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Ove Munch* til landbrugsministeren:

„Vil ministeren foranledige, at monopoltilsynet foretager en undersøgelse af omkostningerne ved korndyrkning med anvendelse af den mest rationelle teknik og under bedste dyrkningsforhold og foranledige undersøgelsens resultat offentliggjort, således at offentligheden på denne baggrund får mulighed for at vurdere rimeligheden i de eventuelt kommende prisordninger for korn?“

Ove Munch: Spørgsmålet går ud på, om ministeren vil foranledige, at monopoltilsynet foretager en undersøgelse af omkostningerne ved korndyrkning. Baggrunden for spørgsmålet er, at der foregår visse landbrugsforhandlinger, og at man kan formode, at der fra regeringens side kommer forslag om støtteordninger, som indeholder prisordninger for kornet. Det er så mit ønske at få en undersøgelse af, hvad omkostningerne er ved korndyrkning, sådan at man kan bedømme rimeligheden i en sådan eventuel prisordning.

Desuden vil jeg sige, at det da også må være en støtte for landbrugsministeren at have en sådan undersøgelse. Når man i dagspressen ser, at der fra de forskellige

[Ove Munch.]

landbrugsorganisationers side er krav om 45 kr., 48 kr. eller 52 kr. i garanteret kornpris, kommer man jo til at tænke på, hvordan landbrugsministeren skal bære sig ad med at afgøre, om det ene eller det andet tal er det rigtige. Hvis man går ud fra landbrugsministerens formentlige forudsætning, at det er rimeligt med en prisordning, synes jeg også, man kan sige, at det er en god idé, jeg giver landbrugsministeren.

Så vil jeg for en ordens skyld tilføje, at det er omkostningerne ved selve korndyrkningen, jeg tænker på. Jeg mener ikke, at man kan se disse omkostninger ved bedømmelsen af landbrugernes indkomstforhold som helhed, fordi disse indkomstforhold bl. a. bestemmes af rentabiliteten af de bestående bygninger, og det forekommer mig ikke rimeligt at lade en kornpris betale svagt rentable bygninger.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): I anledning af det stillede spørgsmål har jeg anmodet monopoltilsynet om en udtalelse, og jeg finder det rigtigst at citere denne i sin helhed. Det hedder i udtalelsen:

„at niveauet for kornpriserne gennem en meget lang årrække har været fastsat i særlige kornlove, og at monopoltilsynet derfor hidtil ikke har haft anledning til at beskæftige sig med kornpriserne. Omkostningerne ved korndyrkning varierer sandsynligvis ret betydeligt efter de forskelle, der forekommer i produktionsbetingelserne i praksis. Efter de principper, Det landøkonomiske Driftsbureau anvender ved regnskabsopgørelser for de enkelte driftsgrene, er omkostningerne ved korndyrkning i 1966-67 opgjort til knap 59 kr. pr. 100 kg. som gennemsnit for alle de brug, der indgår i regnskabsmaterialet, men for den mest effektive del af de største af brugene er omkostningerne godt 47 kr. pr. 100 kg. En beregning af omkostningerne under de forudsætninger, der er angivet i spørgsmålet til landbrugsministeren, indeholder efter tilsynets skøn flere til dels ret komplicerede problemer. Det gælder f. eks. spørgsmålet om optimal arealstørrelse, sammenhængen ved en alsidig drift mellem økonomien i korndyrkningen og andre

driftsgrene og spørgsmålet om sædskifte-sygdomme og andre udbytteforringende faktorer ved mere specialiseret korndyrkning. En undersøgelse vil kræve medvirken af landbrugsfagligt sagkyndige, og det må som følge af forholdenes komplicerede karakter forventes, at undersøgelsen vil være ret tidkrævende.“

Så vidt monopoltilsynet.

Da driftsbureauet som allerede nævnt har beregninger på dette område, og da det må anses for tvivlsomt, om nye beregninger kan føre til mere sikre resultater, mens det med sikkerhed kan siges, at en ny undersøgelse vil være meget tidkrævende, finder jeg ikke helt tilstrækkeligt grundlag for at anmode monopoltilsynet om at foretage en sådan undersøgelse.

Ove Munch: Nu ved jeg ikke, hvordan Det landøkonomiske Driftsbureau er kommet til tallene 59 kr. pr. 100 kg. og 47 kr. pr. 100 kg., men det er formentlig en slags gennemsnitstal fra nogle regnskaber, som omfatter både gode og dårlige driftsmæssige forhold. Jeg mener, at det ville kunne lade sig gøre at få en beregning ud fra markarbejde udført af maskinstationer, der har en fast pris; når man også har tal at gå ud fra for prisen på gødning og den slags ting, forekommer det mig ikke så usandsynligt, at man skulle kunne få en rimelig opstilling af omkostningerne.

Hensynet til det tidkrævende kan naturligvis have betydning for en vurdering af de ordninger, som muligvis kommer snart; men så har man den dog til en anden gang.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Som det allerede er fremgået af det, jeg sagde i mit første svar, er det en betydelig mere kompliceret sag at få disse beregninger stillet op; end hr. Ove Munch her giver udtryk for. Det, man gør, er netop det, der blev efterlyst: man har et gennemsnitstal både for gode og dårlige brug; jeg har udtrykkelig nævnt dette gennemsnitstal, men jeg nævnte også tallet for de mest rationelle kornbrug. Jeg må føje til, at det er baseret på tal for 1966-67, og at tallene, hvis de ajourføres, formentlig vil blive noget højere. Jeg kan også oplyse, at det afgørende er, at man på grundlag af Det landøkonomiske Drifts-

[Landbrugsministeren.]

bureaus beregninger er i stand til at foretage en fuldstændig analyse af alle de faktorer, der indgår i og påvirker denne kornpris. Jeg finder, at det er mere afgørende at lægge vægt på at bruge det som udgangspunkt fremfor at tage nye institutioner ind i billedet, der alligevel er henvist til at bygge på det materiale, der foreligger fra driftsbureauet, som jo er det officielle organ vedrørende disse landøkonomiske beregninger.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Tredje næstformand (From): Jeg skal her afbyrde mødet.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 15 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Poul Sørensen.*
- 2) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Poul Sørensen.*
- 3) *Eventuelt: første behandling af:*
 Forslag til lov om fornyelse af kollektive overenskomster på landbrugsområdet.
- 4) *Første behandling af:*
 Forslag til lov om Statens Kunstfond.
- 5) *Valg af 5 medlemmer og 5 stedfortrædere til Europarådets rådgivende forsamling.*

Mødet hævet kl. 14.14.

96. møde.

Onsdag den 30. april kl. 15.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler kirkeministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om folkekirkens lønningsvæsen m. m.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om støtte til tilvejebringelse af kollegier har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Kirkeministeren (Arne Fog Pedersen): Herved skal jeg tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om folkekirkens lønningsvæsen m. m.* Lovforslaget er sammenhængende med tjenestemandreformen og betinget af de hertil sigtende lovforslags vedtagelse.

De nugældende regler om folkekirkens tjenestemænd findes i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m. v., som tillige indeholder regler om tilvejebringelse og bestyrelse af folkekirkens lønningsmidler, om den kirkelige ligning, præstegårde, provstiudvalg samt om folkekirkens ikke-tjenestemandsansatte personale m. m.

I de af tjenestemandskommissionen af 1965 afgivne betænkninger foreslås udfærdiget fælles lønnings- og pensionslove for staten, folkeskolen og folkekirken. For folkekirkens vedkommende er dette forslag tiltrådt af Den Danske Præsteforening og Sammenslutningen af tjenestemandsansatte Kirkefunktionærer samt af ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen og af kirkeministeriet.

De for gennemførelse af tjenestemands-